

Ontwikkelingen binnen de weidevogelbescherming in Zuidoost-Brabant

PEER BUSINK

De georganiseerde bescherming van weidevogels kwam in Brabant laat op gang. Er ging heel wat particulier initiatief vooraf aan de oprichting van de Werkgroep Weidevogelbescherming Zuidoost-Brabant. En nu ligt er een Gruttoplan.

Verdwijnende vogels

Wanneer men het over weidevogelbescherming heeft, dan ziet men vaak het beeld voor zich van de veenweidegebieden van Noord- of Zuid-Holland. Een lage horizon met vooral veel wolken en laaggelegen weilanden, omzoomd met goed gevulde brede sloten. En tussen de schapen, menige Grutto en Tureluur. Constant zijn er geluiden van weidevogels te horen.

Het zal duidelijk zijn dat het landschap voor de weidevogels in Oost-Brabant er anders uit ziet. Wat gruttogeluiden betreft is het hier behoorlijk stil en wat betreft dat van de Tureluur, hopelijk wordt binnenkort het eerste nest in Brabant gevonden. En toch is Oost-Brabant niet onbelangrijk voor weidevogels, tenminste wanneer het om Kieviten en Scholeksters gaat. Een behoorlijk percentage Kieviten en Scholeksters van het landelijk aantal broedt heden toch mooi binnen Oostbrabantse grenzen.

De, in het voorjaar kale, maïsakkers blijken een uitstekend broedgebied voor deze soorten te zijn, tenminste wanneer de mestinjectoren.....

En waar een wil is, is een weg. Voor het eerst heb ik vorig broedseizoen bij Diessen op een maïsakker gezien dat om kievitsnesten met eieren heen gereden werd. Zodoende werd die vogels de mogelijkheid geboden hun broedsel uit te laten komen, tenminste wanneer geen illegale of legale eierrapers van tevoren.....

Uit bovenstaande blijkt toch maar weer dat de omstandigheden zo vaak in het nadeel zijn, wanneer je weidevogel bent en je een broedsel probeert groot te brengen

de Blauwe Klauwier 25 no.3 (1999)

om je als soort te handhaven. En voor onze kleine soorten zoals Veldleeuwerik, Graspieper en Gele kwikstaart is in een veel gebieden het doek al gevallen.

Deze soorten zijn klein en vallen niet op wanneer ze in het gras zitten. En het valt daarom ook niet op wanneer ze *niet* meer in het gras zitten. Met andere woorden, de broedmogelijkheden voor deze soorten zijn zo gedevalueerd dat je er geen broedsel meer kunt grootbrengen. Op die plekken valt het gemis pas goed op, want daar is het echt stil geworden.

Vroeger hoorde je toch overal van die "zingende stipjes" in de lucht, die je veel gemakkelijker kon ontdekken wanneer er ook wolken in de lucht waren. En... vroeger is eigenlijk nog niet zo lang geleden. En is het dus ook nog niet zo lang geleden dat de mens zo anders omging met zijn leefomgeving en dat de boer niet gevangen zat in de "investeren-produceren" spiraal. Economie en ecologie blijken hier toch ook omgekeerd evenredig te zijn. Menigeen die ziet dat de natuurbeleving en ecologische kwaliteit in het buitengebied door de vingers wegglipt zal roepen: "Zijn er nog steeds geen grenzen bereikt?" of "Wanneer komt er een kentering?" Natuurbeschermers proberen (al of niet tegen beter weten in) minstens een status-quo te realiseren. Zo ook de weidevogelbeschermers.

Als de boer het wil

Het zal begin mei 1992 zijn geweest. Een voor mij bekend weidebio-topje ten zuidoosten van Haghorst, waarvan ik wist dat hier Grutto's broedden,

werd toentertijd door mij geregeld bezocht. Tot mijn ontsteltenis zag ik in de eerste week van mei gruttogroepjes bij elkaar foerageren op pas gemaaid grasland. Geen enkele baltsvlucht was hier te zien of te horen. Bij benadering vlogen de Grutto's niet alarmerend op, ze gingen een eindje verder door met foerageren. Mijn conclusie was duidelijk: Uitgemaaid en het hele broedseizoen finito!

Hoe kun je dit nou voorkomen? Denken, denken, denk... Het jaar daarop van hetzelfde laken en pak. Dit kan toch zo niet doorgaan!

In Brabant was toen de weidevogelbescherming nog niet zo georganiseerd als tegenwoordig. "Niemand" deed er iets aan. Ik legde dit probleem voor aan de leden van vogelwerkgroep de Kempen waar ik zelf bestuurslid van was. Maar weidevogelbescherming was onbekend en onbemind. Dit fenomeen sprak de modale vogelaar niet zo aan, men concentreerde zich meer op het vogelleven in natuurgebieden.

Dan maar op een andere manier te werk gaan. Proberen de bron (de boer dus) van dit vogelleed in kennis te stellen en hopen dat bij deze basale groep de vonk van de beschermingsgedachten over zal slaan.

Een afspraak werd gemaakt met enkele bestuursleden van de NCB. Die knikten heel gewichtig toen ze mijn pleidooi aanhoorden en vonden ook dat er iets aan deze genocide gedaan moest worden (pr-redenen?). "Maar hoe had u dat gedacht mijnheer?". Ik stelde voor dat ik een handleiding zou schrijven waarin kort en krachtig beschreven werd hoe te handelen bij het sparen van de nesten met eieren en van hun jongen. Tenminste indien men hier oren naar had en hiervoor enige inspanning wilde getroosten. De handleiding heette daarom ook "Als de boer het wil".

Door de medewerking van de NCB zijn er in Zuidoost-Brabant onder $\pm$ 20 kringvoorzitters zo'n 550 exemplaren verdeeld. Zij deelden de handleidingen dan weer uit aan hun achterban tijdens de

eerstvolgende vergadering. De medewerking van de NCB bestond uit het schriftelijk in kennis stellen van de kringvoorzitters dat er een handleiding over weidevogelbescherming op komst was. Die handleidingen moesten echter wel eerst op de plaats van bestemming komen door mij dus. Eerst van te voren opbellen. Hoeveel had u gedacht er nodig te hebben mijnheer, en dan vanuit mijn werk met een omweggetje naar huis om de bestellingen af te leveren.

Moeilijk te zeggen welk effect deze handleiding heeft gehad, maar tot enkele jaren na dato kreeg ik nog verzoeken binnen voor toezending van zo'n handleiding (tot uit Gelderland toe).

Misschien was er van het gezaaide zaad hier en daar toch een kiempje ontsproten. Misschien waren er mensen die de beschermingsgedachten in de praktijk wilden brengen maar nog een duwtje in de rug nodig hadden. Hoe dan om te gaan met deze eventueel ontluikende beschermingsactiviteiten?

Weidevogelcursus Oostelbeers

Ondertussen kwam mij via via ter ore dat in Best al geruime tijd ook iemand met weidevogelbescherming bezig was. Die wilde ik dan wel ontmoeten want twee weten tenslotte meer dan één. De persoon bleek Martin Pennings te heten. Na een gesprek bleken we allebei wel in te zijn om belangstellenden een weidevogelcursus aan te bieden.

We besloten een oproep te doen via een regionaal weekblad. Vijf en twintig personen reageerden en betaalden een bepaald (laag) bedrag en verschenen in een zaaltje te Oostelbeers voor de eerste bijeenkomst. Intussen was het maart 1995 geworden. Na drie theorieavonden en twee praktijkochtenden was de cursus afgelopen en moest men zelf het geleerde in de grote wijde weidevogelgebieden in praktijk brengen.

Gelukkig pakten de meesten de draad goed op en ontwikkelden zich tot gedegen weidevogelbeschermers. In het

begin was menig beschermer nog iet wat emotioneel ontroerd wanneer hun eerste beschermde nesten uitkwamen. Voor het nieuw geboren vogelleven waren zij namelijk direct verantwoordelijk geweest. En wanneer ze dat niet hadden gedaan waren die vogels er ook niet geweest. Maar na het tiende enz. nest "wen" je daar aan en worden ze nu alleen nog behoorlijk humeurig wanneer er beschermde nesten zijn, die door landbouwactiviteiten alsnog ondergeschoffeld worden.

Provinciaal coördinator

Intussen beraamden wij plannen om andere groepen te ondersteunen met een cursus. Toen kwam Landschapsbeheer Nederland in de persoon van Aad van Paassen Brabant binnen. Tezamen met Limburg was onze provincie de enige waar nog geen provinciaal coördinator weidevogelbescherming was. De andere provincies bleken die wel te hebben (sommige al jaren).

Landschapsbeheer had enige tijd van te voren een dikke subsidie van de EU ontvangen. Daarbij had men de opdracht meegekregen om in het dichtstbevolkte weidevogelland van West-Europa (Nederland dus), zo veel mogelijk mensen te mobiliseren om de broedsels van weidevogels te gaan beschermen. En dit was hard nodig want Nederland met de grootste dichtheden aan weidevogels (en mensen) ging er erg slordig mee om. Afname van 50-60% voor de "gewoonste" soorten binnen enkele jaren waren geen uitzondering. En de "minder gewone" soorten werden "kritische" soorten of zelfs "verdwenen" soorten.

Eindelijk kreeg ook Noord-Brabant zijn provinciaal coördinator. Voor ons als vrijwilligers die ook nog een volledige baan hadden, een verlichting. De eerste pc werd Willem Veenhuizen. Hij was verantwoordelijk voor heel Brabant en een groot stuk Limburg (en dat is heel veel). Zo hier en daar gaven we nog een cursusje en genoten van de tijd die we nu konden schenken aan ons eigen weidevogelgebiedje. Daarnaast kon ik mijn andere liefde weer wat meer tijd gunnen... roofvogels dus.

Gruttoplan

De tijd verstreek, Willem ging, Jeroen kwam en intussen waren er toch weer minder Grutto's in Zuidoost-Brabant.

Bij de provincie kun (kon?) je subsidie aanvragen voor soortbescherming. Dus waarom niet voor onze tanende Grutto's? Zo gezegd, zo gedaan en het resultaat was dat wij vele maanden later een subsidiebedrag toegezegd kregen. Maar dan begint het eigenlijk pas, nu ben je moreel verplicht om je plan ten uitvoer te gaan brengen. En het vrijblijvende is er dan wel zo'n beetje vanaf.

In al die tijd was de "groep van Oostelbeers" doorgegaan met bescherming, er waren weliswaar mensen weggegaan maar ook nieuwe binnengekomen. Het was een groep geworden waarin structuur zat, men bleef enthousiast, de resultaten werden jaarlijks verzameld en gearchiveerd.

Tijdens de eerstvolgende ledenbijeenkomst werd daarom het voorstel gedaan om van de groep een vereniging te maken. Iedereen is dan "medeverantwoordelijk", heeft een bepaalde verantwoordelijkheid. "Maar dan motte gij voorzitter worre, Ben sikkretaoris en Nellie penningmister". "Da's goed, maar dan motte gullie d'r achter staan en witte wè ge doen mot".

De vereniging is aanstonds en het Gruttoplan is reeds gelanceerd. We zijn van plan om in acht gebieden in Zuidoost-Brabant waar clusters Grutto's als broedvogel voorkomen, speciale aandacht en bescherming te geven. Dit houdt in om in gesprek te gaan met de plaatselijke boeren, vrijwilligers aan te stellen die in deze gebieden willen beschermen en willen inventariseren, het Waterschap te vragen om in het broedseizoen hier geen sloten te schonen, enz. enz.

We hebben voor nieuwe vrijwilligers een korte zakelijke handleiding geschreven die "alles" zegt over de beschermingsactiviteiten voor de Grutto.

Hiernaast willen we natuurlijk dezelfde hoeveelheid aandacht besteden aan de andere weidevogels, van Kievit tot aan

Graspieper en alles wat daar weer tussen zit.

Nog veel werk te doen, maar met enthousiaste natuurbeschermers kun je veel bereiken en nog veel meer wanneer het ambtenarenapparaat ook wil meewerken.

Mijn mening is dat de toekomstige weidevogelbescherming is gediend met gestructureerde groeperingen van intrinsiek gemotiveerde mensen die zelfstandig kunnen opereren. Een vereniging kan zo'n groepering zijn. Die heeft rechtspositie en kan als zodanig optreden.

Wij zijn nu met 25 mensen en zijn klaar voor de sprong in het diepe. Er moe-

ten daden worden gesteld, de Grutto is hier namelijk van afhankelijk. Door menselijk handelen is de Grutto al voor een (groot) deel uit Brabant verdwenen. Door menselijk handelen kan deze soort voor Zuidoost-Brabant ook behouden worden en blijven.

Voor dit laatste willen wij, Werkgroep Weidevogelbescherming Zuidoost-Brabant, graag medeverantwoordelijk zijn!

Bron: Provinciale weidevogelbescherming Noord-Brabant voorjaar 1999. Landschapsbeheer Nederland

